

شهر خوب، شهر برآ همه

آسیب شناسی زندگی معلولان و سالمندان در شهر

۱: تسهیلات مناسب حرکت برای تمامی اقشار به ویژه سالمندان، معلولین و کودکان جهت بهره‌گیری عادلانه از فضا در شهر، مأخذ: www.enil.eu.

سروناز بهبهانی
کارشناس ارشد
ادبیات فارسی

survenaz_behbahani@yahoo.com

در کشورهای جهان سوم و در حال توسعه، عدم انسجام و مدیریت جامع مسایل سبب از هم‌گسیختگی اموری شده است که پرداختن به هر یک از آنها نیازمند سال‌ها تحقیق، ژرفاندیشی و برنامه‌ریزی در سطوح خرد و کلان سیاستگذاری‌های کشور است. یکی از این مسایل را می‌توان با نگاهی به اطراف و فضای شهرهایی که در آن زندگی می‌کنیم دریافت.

اگرچه امروز کشور ما از نظر میانگین سنی جزء کشورهای جوان به شمار می‌رود، اما آمارها حاکی از آن است که تا سه دهه آینده، جامعه ایران به جمع کشورهای سالمند می‌پیوندد. به همین سبب لزوم توجه به مسائل مرتبط با این قشر از جامعه و تلاش برای رفع نیازهای آنها به ویژه در زمینه برخورداری از رفاه اجتماعی نه تنها از ضروریات است، بلکه فرایمی‌دغدغه و سالم‌تر را برای جامعه تضمین می‌کند. طبیعی است که این افراد دارای نیازهای روحی و عاطفی فراوانی هستند که در پاسخگویی به آن و دستیابی به بهداشت روانی و سلامت روحی مناسب خانواده و اجتماع نقش حساسی را بر عهده دارند. چنانچه پرداختن به مشکلات فیزیکی و جسمانی افراد سالمند و توجه به سطح امکانات و میزان برخورداری از رفاه اجتماعی برای حضور و تردد این افراد در جامعه بسیار حایز اهمیت و قابل بررسی است. در عین حال باید به این گروه، معلولان و ناتوانان جسمی را نیز افزود که با توجه به آمار بالای این افراد و شباهت نیازهای فیزیکی‌شان با سالمندان در بهره‌مندی از امکانات اجتماعی می‌توان اهم مشکلات این دو گروه را در کنار هم بررسی نمود. هم‌اکنون ۱۰ درصد افراد جامعه را معلولان تشکیل می‌دهند که آمار قابل ملاحظه‌ای است. علاوه بر فراوانی تعداد مسایل ژنتیکی و حادثه‌ای در کشور ما، بسیاری افرادی که در طول سال‌ها جنگ تحمیلی، سلامت جسمانی خود را از دست داده‌اند و به شمار آسیب‌دیدگان این چنینی افزوده شده‌اند.

■ مناسب سازی، رؤیای شهر بی‌سر و سامان

متأسفانه امروز در بسیاری از مراکز و مناطق شهری، معلولان از حداقل امکانات نیز برخوردار نیستند و با وجود آمار بالای این گروه هنوز هیچ‌گونه امکانات مناسب رفاهی و تمهیدات آسایشی برایشان در نظر گرفته نشده، خیابان‌ها و پیاده‌روهای ما هنوز هم با استانداردهای جهانی فاصله بسیار دارند. همچنین در زمینه ساخت فروشگاه‌ها و مراکز خرید، مراکز تفریحی، ادارات و ساختمان‌های دولتی نیز توجهی به این مسئله صورت نگرفته و شاید تنها در برخی از بیمارستان‌ها و فروشگاه‌های زنجیره‌ای به سطوح شیب‌داری برمی‌خوریم که برای استفاده و تردد این گروه در نظر گرفته شده است. اما آیا معلولین و سالمندان ما تنها با بیمارستان‌ها سر و کار دارند؟! آیا آنها به خرید نمی‌روند، به خوراکی و پوشاک نیاز ندارند؟ آیا تا به حال فکر کرده‌ایم که کودکان معلول هم از رفتن به سینما لذت می‌برند؟ و آیا تا به حال با خود اندیشیده‌ایم که در اتوبان‌های شلوغ و خیابان‌های پر رفت و آمد تکلیف معلولان و سالمندان چه می‌شود؟ آیا زمان طراحی و بهره‌برداری از متروها به این فکر افتادیم که امکان استفاده از آن برای چه کسانی فراهم است؟ باید یادآور شد که همین حداقل توجه و امکانات تنها برای پایتخت‌نشینان لحاظ می‌شود و در روستاها و شهرستان‌ها با همین تسهیلات نیز مواجه نیستیم. در حالی که امروزه در بسیاری از کشورهای اروپایی و آمریکا که شاید تعداد معلولان و سالمندان آنها به مراتب کمتر از ما باشد چنان تمهیداتی اندیشیده شده که نسبت به تسهیلات پیش‌بینی شده برای افراد سالم جامعه، فراتر یا حداقل در حدی برابر است. امروز در خیابان‌ها و مراکز خرید کشور آلمان به کمتر جایی برمی‌خوریم که برای استفاده، تردد و حمل و نقل معلولین شرایط و طراحی ویژه‌ای صورت نگرفته باشد که خود نشان از اهمیت دادن مسئولان به برخورداری تمام افراد جامعه از رفاه اجتماعی و مسئولیت‌پذیری در احقاق حقوق شهروندی افراد جامعه دارد. موانع جهت‌یابی و حرکت موجب بروز خطرات و ناامنی‌های فیزیکی خواهد شد که گاه لطمات جبران‌ناپذیری را به همراه خواهد داشت. به همین سبب لزوم مناسب‌سازی کلیه محیط‌ها - اعم از اماکن عمومی، معابر، محیط شهری و بین شهری و حتی محل سکونت - به صورت یک نیاز ضروری در جامعه احساس می‌شود تا این افراد بتوانند به راحتی از تسهیلات محیطی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جهت حفظ استقلال فردی بهره‌مند شوند؛ هرچند برای دستیابی به چنین اهدافی آموزش و فراگیری علم‌های خاص فیزیولوژی، روان‌شناسی و آنتروپومتری برای مسئولین لازم است (تصویر ۱). وظیفه یک جامعه عدالت‌گستر و اسلامی این است که تمام مشکلات موجود برای رشد انسان‌ها را از بین ببرد و از آنجا که معلولان و سالمندان نیز بخشی از جامعه هستند و همچون سایرین حق زیست در اجتماع را دارند، وظیفه مرتفع کردن مشکلات آنها نیز به طور مستقیم بر عهده جامعه است. به این ترتیب ایجاد حرکت‌های جدی و اصولی در راه دستیابی به این مهم، لطف یا اقدام فوق‌العاده‌ای از سوی دولت محسوب نمی‌شود بلکه از ضروریات و تکالیف حتمی و شرعی دولتمردان و مسئولان مربوطه به شمار می‌رود. گفتنی است که توجه به این مسایل با مناسب‌سازی معابر عمومی و تجهیز و نصب علائم راهنمایی مناسب در معابر و اماکن عمومی که جزء نیازهای اولیه است، آغاز شده و در آینده نزدیک باید به ایجاد تجهیزات و امکانات رفاهی و فرهنگی در سطحی وسیع از جمله ایجاد موزه لمسی و صوتی، کتابخانه گویا، کتابخانه بریل، ایجاد سایت‌های کامپیوتری با نرم‌افزارهای ویژه معلولان (مانند جاووز، کرازویل و...) و احداث مراکز تفریحی استاندارد برای این افراد بیانجامد.

